

พื้นที่และ เมืองน่าอยู่อัจฉริยะ

ยุทธศาสตร์ด้าน
การสร้างความสามารถ
ในการแข่งขัน

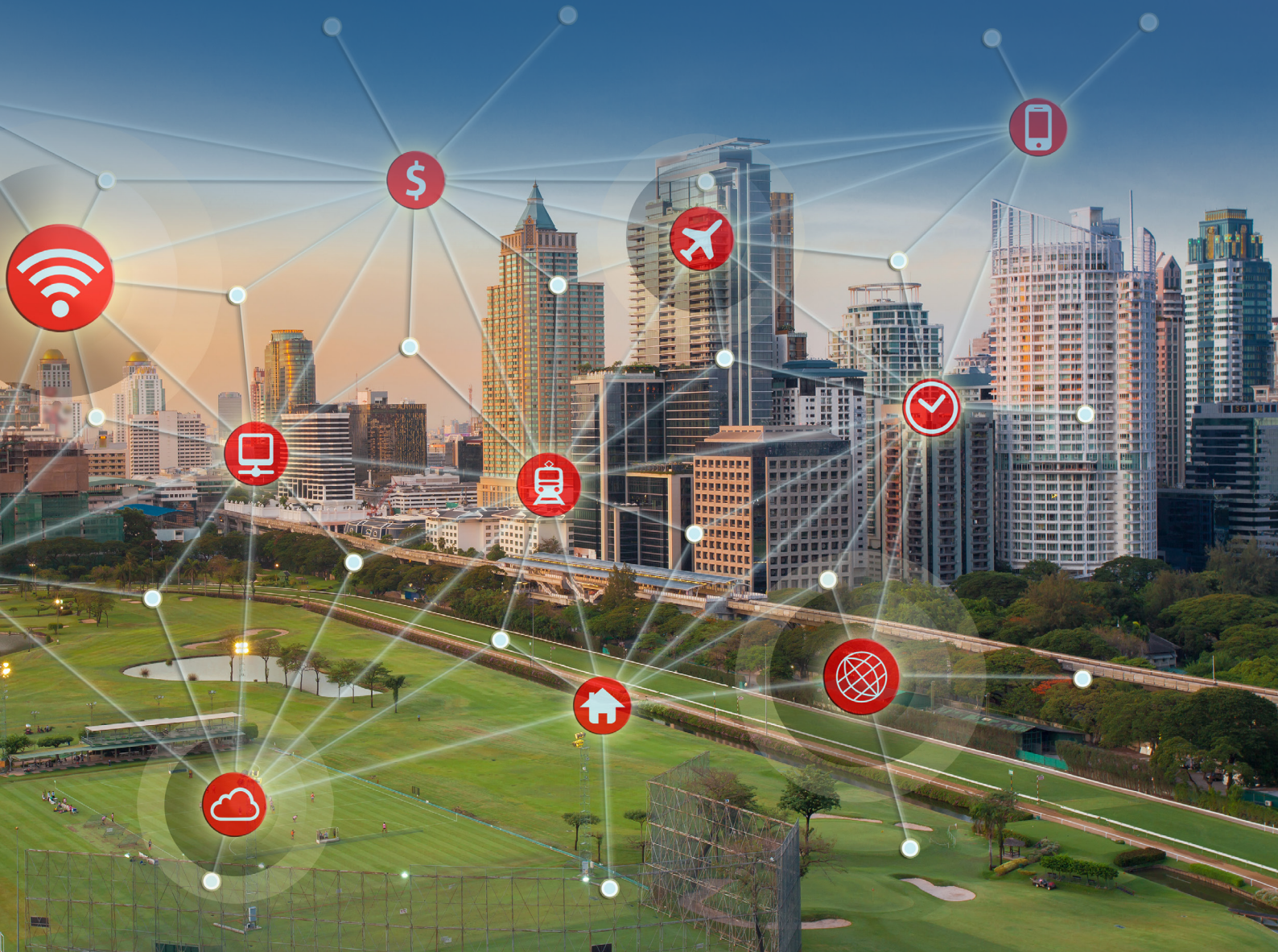
ยุทธศาสตร์ด้าน
การสร้างโอกาส
และความเสมอภาค
ทางสังคม

ยุทธศาสตร์ด้าน
การสร้างการเติบโต
บนคุณภาพชีวิตที่เป็น
มิตรต่อสิ่งแวดล้อม

“พัฒนาเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ ศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม ด้วยฟังก์ชันนิเวศอย่างยั่งยืน พร้อมระบบการจัดการเมืองที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกพื้นที่”

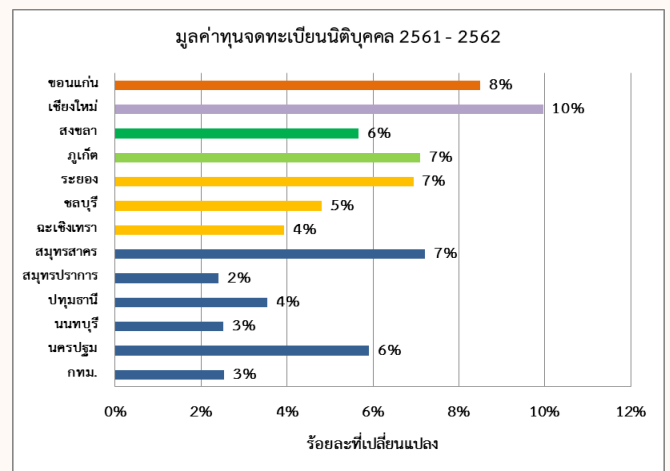

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (6) พื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเมืองน่าอยู่ในทุกภาคของประเทศ เพื่อเป็นศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นแหล่งจ้างงานและที่อยู่อาศัย เพื่อกระจายความเจริญในทุกภูมิภาคของประเทศอย่างมีระบบการบริหารจัดการเมืองที่มีประสิทธิภาพ โดยมี 3 เป้าหมายระดับประเด็น ได้แก่ (1) ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น เกิดศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมในทุกภูมิภาคของประเทศเพื่อกระจายความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคม (2) ประเทศไทยมีพื้นที่มีแผนผังภูมินิเวศเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชนบทมั่นคง เกษตรยั่งยืน และอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ รวมทั้งผังพื้นที่อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งโบราณคดี และ (3) ช่องว่างความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ลดลง ทั้งนี้ แผนแม่บทประเด็นดังกล่าวสนับสนุนการบรรลุผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

การประเมินผลลัพธ์การดำเนินการที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย

060001

(1) ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น เกิดศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมในทุกภูมิภาคของประเทศ เพื่อกระจายความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคม พิจารณาจากมูลค่าการลงทุนในเมืองในพื้นที่เป้าหมาย เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 25 ในช่วง 5 ปี (2561 – 2565) หรือเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.8 ต่อปี โดยพิจารณาเทียบเคียงจากมูลค่าทุนจดทะเบียนนิติบุคคลในพื้นที่เป้าหมาย พบว่ามีมูลค่าทุนจดทะเบียนนิติบุคคลปี 2562 เพิ่มขึ้นจากปี 2561 ทุกจังหวัดพื้นที่เป้าหมาย โดยมี 7 จังหวัดพื้นที่เป้าหมายที่มีมูลค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยที่กำหนดไว้ (ร้อยละ 5.8 ต่อปี) ได้แก่ นครปฐม สมุทรสาคร ระยอง ภูเก็ต สงขลา เชียงใหม่ และขอนแก่น ขณะที่ 6 จังหวัดพื้นที่เป้าหมายที่มีมูลค่าทุนจดทะเบียนนิติบุคคลขยายตัวน้อยกว่าค่าเฉลี่ยต่อปี ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ ฉะเชิงเทรา และชลบุรี

060002

(2) ประเทศไทยมีพื้นที่มีแผนผังภูมินิเวศเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชนบทมั่นคง เกษตรยั่งยืน และอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ รวมทั้งผังพื้นที่อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งโบราณคดี พิจารณาจากแผนผังภูมินิเวศระดับภาคจำนวน 1 ภาค ภายในปี 2565 พบว่าปัจจุบันสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) อยู่ระหว่างการดำเนินโครงการจัดทำแผนผังภูมินิเวศเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเชิงนิเวศ ตามเกณฑ์และมาตรฐานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดการสิ่งแวดล้อม การกำหนดเขตพื้นที่แนวกันชน การกำหนดสัดส่วนของพื้นที่ป่า พื้นที่เกษตร พื้นที่ชนบท พื้นที่เมือง ที่เหมาะสมกับพื้นที่ตามการใช้พื้นที่ทางภูมินิเวศและการพัฒนา โดยในปี 2563 อยู่ระหว่างจัดทำแผนผังภูมินิเวศของพื้นที่ภาคเหนือ

060003

(3) ช่องว่างความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ลดลง พิจารณาจากสัดส่วน GPP per capita ของจังหวัดร้อยละ 20 ที่รวยที่สุด ต่อ GPP per capita ของจังหวัดร้อยละ 20 ที่จนที่สุด พบว่า ในปี 2560 สัดส่วน GPP per capita ของจังหวัดร้อยละ 20 ที่รวยที่สุด (จำนวน 15 จังหวัด ได้แก่ ระยอง ชลบุรี กรุงเทพฯ ปราจีนบุรี พระนครศรีอยุธยา ฉะเชิงเทรา สมุทรสาคร ภูเก็ต สมุทรปราการ สระบุรี นครปฐม พังงา ปทุมธานี จันทบุรี และกระบี่) กับสัดส่วน GPP per capita ของจังหวัดร้อยละ 20 ที่จนที่สุด (จำนวน 15 จังหวัด ได้แก่ อุบลราชธานี สกลนคร ร้อยเอ็ด มหาสารคาม บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ แพร่ สุรินทร์ แม่ฮ่องสอน อำนาจเจริญ ชัยภูมิ นครราชสีมา กาฬสินธุ์ ยโสธร หนองบัวลำภู) อยู่ที่ 6.65 เท่าซึ่งเพิ่มมากขึ้นจากเมื่อปี 2559 ที่ 6.40 เท่า แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มช่องว่างความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ที่เพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น จากข้อมูลสถานการณ์เป้าหมายระดับประเด็นทั้ง 3 เป้าหมายดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ามีความท้าทายอย่างมากในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผนแม่บท

ประเด็นท้าทายที่ต้องดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายของแผนแม่บท คือ การประสานโครงสร้างพื้นฐานและระบบการบริหารจัดการเมืองระหว่างหน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของเมืองในพื้นที่เป้าหมาย การจัดทำแผนผังภูมินิเวศ และการสร้างการตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการพื้นที่เมือง

แผนแม่บทฯ ประเด็น พื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ ประกอบด้วย 2 แผนแม่บทย่อย สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

(1) *การพัฒนาเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ* มุ่งพัฒนาและผลักดันการพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ สามารถรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัย ลดความเหลื่อมล้ำ และยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนในทุกกลุ่มพื้นที่ โดยการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการเมืองในทุกมิติให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมทั้งมีแนวทางในการพัฒนาที่เน้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศและแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง การรักษาและเพิ่มพื้นที่สีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการบริหารจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ตลอดจนส่งเสริมการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน

(2) *การพัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ที่มีการบริหารจัดการตามแผนภูมินิเวศอย่างยั่งยืน* มีแนวทางในการพัฒนาที่เน้นการจัดทำฐานข้อมูลที่ใช้ได้ทุกหน่วยงานร่วมกัน ด้านการพัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรม อุตสาหกรรมเชิงนิเวศ และพื้นที่อนุรักษ์ การจัดทำแผนผังภูมินิเวศของพื้นที่ การให้ความรู้ ประสาน และบูรณาการทุกภาคส่วนในการเพิ่มและรักษาพื้นที่สีเขียว รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายและบังคับใช้เรื่องการใช้ประโยชน์ของชุมชนในพื้นที่ป่าอย่างสมดุล ตลอดจนพัฒนาและส่งเสริมกลไกการให้บริการของระบบนิเวศ และการสงวนรักษาอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งโบราณคดี มรดกทางสถาปัตยกรรมและศิลปวัฒนธรรม อัตลักษณ์ และวิถีชีวิตพื้นถิ่นอย่างยั่งยืน

060101

060201

060202

แผนแม่บทย่อย การพัฒนาเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ

เป้าหมาย

เมืองในพื้นที่เป้าหมายที่ได้รับการพัฒนา เพื่อกระจายความเจริญและ ลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ

060101

ประชากรไทยมีแนวโน้มอาศัยในพื้นที่เมืองมากขึ้น โดยปี 2563 ประชากรไทยร้อยละ 57.2 อาศัยอยู่ในเมือง และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง คาดการณ์ว่า จะเพิ่มเป็นร้อยละ 74.3 ในปี 2583 (สถาบันวิจัยประชากร และสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล) แนวโน้มดังกล่าว ส่งผลให้มีความจำเป็นในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างงาน การจัดการสิ่งแวดล้อมของเมืองให้สามารถ รองรับการเพิ่มขึ้นของประชากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เป็นเมืองน่าอยู่สำหรับคนทุกกลุ่มในสังคม โดยมีคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับภูมิสังคม แผนแม่บทย่อยการพัฒนาเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ จึงมุ่ง การพัฒนาเมืองน่าอยู่ที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ลักษณะท้องถิ่นและศักยภาพของเมืองในทุกภาค ของประเทศ ซึ่งกำหนดเมืองในพื้นที่เป้าหมายเพื่อเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ ภายในปี 2565 จำนวน 6 เมือง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เชียงใหม่ ขอนแก่น เมืองในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษ ภาคตะวันออก (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง) สงขลา และภูเก็ต ทั้งนี้ การจะพัฒนาเมืองน่าอยู่ อัจฉริยะในจังหวัดพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งจะได้รับการพัฒนาเพื่อกระจายความเจริญและ ลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิตินั้น ควรพิจารณาที่จะให้ความสำคัญกับประเด็นการพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานและระบบการบริหารจัดการเมืองให้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพและการสนับสนุน กิจกรรมสร้างรายได้ให้กับประชาชนที่เหมาะสมกับเมืองในพื้นที่เป้าหมายเพื่อให้เกิดการบรรลุผล อย่างเป็นรูปธรรม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย จำนวนเมืองที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นเมืองอัจฉริยะ พิจารณา จากเมืองที่ได้รับการส่งเสริมให้เป็น “เมืองอัจฉริยะ” ตามนิยามในประกาศคณะกรรมการขับเคลื่อน การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ ครั้งที่ 1/2561 หมายความว่า เมืองที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี และนวัตกรรมที่ทันสมัยและชาญฉลาด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการและการบริหาร จัดการเมือง ลดค่าใช้จ่ายและการใช้ทรัพยากรของเมืองและประชากรเป้าหมาย โดยเน้น การออกแบบที่ดี และการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจและภาคประชาชนในการพัฒนาเมือง

060101

ภายใต้แนวคิดการพัฒนา เมืองน่าอยู่ เมืองทันสมัย ให้ประชาชนในเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุข อย่างยั่งยืนในกรุงเทพและภูเก็ต เป็น 2 ใน 26 เมืองอัจฉริยะนำร่องของ ASEAN Smart City Network รวมถึงพื้นที่เป้าหมายมีการยื่นข้อเสนอโครงการที่ขอรับการประกาศเขตเมืองอัจฉริยะในปี 2562 ได้แก่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (โครงการพัฒนาเมืองอัจฉริยะจังหวัดนนทบุรี) เชียงใหม่ (โครงการเมืองอัจฉริยะ Chiangmai Life เทศบาลนครเชียงใหม่) ขอนแก่น (โครงการขอนแก่นสมาร์ทซิตี้) ภูเก็ต (โครงการภูเก็ตเมืองอัจฉริยะในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต) สงขลา (โครงการหาดใหญ่เมืองอัจฉริยะสีเขียว 2567)

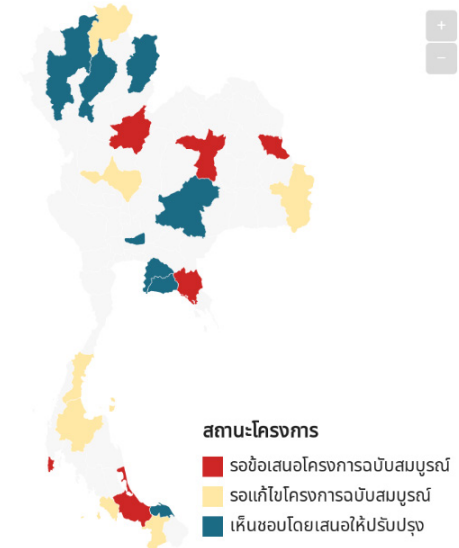
การดำเนินการที่ผ่านมา หน่วยงานภาครัฐได้มีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองในมิติต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นโครงการด้านผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน อาทิ โครงการด้านผังเมือง โครงการพัฒนาพื้นที่ตามผังเมืองด้านโครงสร้างพื้นฐาน และด้านที่อยู่อาศัย อาทิ โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัย โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับคนพิการ รวมถึงการขับเคลื่อนโครงการเมืองอัจฉริยะประเทศไทย อาทิ โครงการสนับสนุนการประชุมเครือข่ายเมืองอัจฉริยะอาเซียน

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย เพื่อให้เมืองในพื้นที่เป้าหมายได้รับการพัฒนาและลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ มีความท้าทายที่สำคัญ อาทิ การมีส่วนร่วมในการวางแผนของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนในพื้นที่ การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยเพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนการบริหารจัดการเมือง รวมทั้งการกำหนดมาตรการส่งเสริมกิจกรรมสร้างรายได้ให้กับประชาชนที่เหมาะสมกับพื้นที่เป้าหมาย นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐควรพัฒนาด้านข้อมูล เนื่องจากปัจจุบันข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เมืองส่วนใหญ่เป็นข้อมูลระดับจังหวัด จึงควรส่งเสริมให้มีการเก็บข้อมูลระดับพื้นที่เพื่อใช้ในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย หน่วยงานภาครัฐควรร่วมกับภาคเอกชนและภาคประชาชนในพื้นที่เป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนนโยบายเมืองอัจฉริยะประเทศไทยและโครงการที่เกี่ยวข้อง อาทิ โครงการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับเมืองในพื้นที่เป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกมิติ (เศรษฐกิจ ชนส่ง พลังงาน ประชาชน การใช้ชีวิต ระบบบริหารจัดการ และสิ่งแวดล้อม) และลดความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการโครงการเตรียมความพร้อมการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่เป้าหมายเป็นเมืองระดับกลาง ระยะ 2566 – 2570 จำนวน 7 เมือง ได้แก่ เชียงราย กาญจนบุรี พระนครศรีอยุธยา พิษณุโลก นครราชสีมา หนองคาย และมุกดาหาร ต่อไป เพื่อให้เมืองในพื้นที่เป้าหมายได้รับการพัฒนาเพื่อกระจายความเจริญและลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ

พื้นที่ที่มีโครงการที่ขอรับการประกาศเขตเมืองอัจฉริยะ

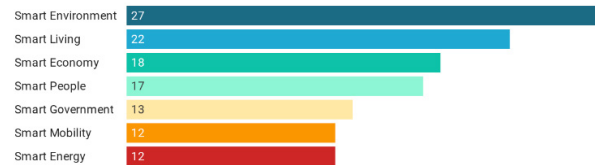
ข้อมูลจากสำนักงานเมืองอัจฉริยะประเทศไทย

• Created with Datawrapper

จำนวนเมืองที่แสดงความจำนงค์เป็นเมืองอัจฉริยะแต่ละด้าน

ข้อมูลจากสำนักงานเมืองอัจฉริยะประเทศไทย

• Created with Datawrapper

แผนแม่บทย่อย การพัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรม
และอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ที่มีการบริหารจัดการตามผัง
ภูมินิเวศอย่างยั่งยืน

เป้าหมาย

เมืองมีระบบจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษ ที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุม และได้มาตรฐาน

060201

การเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวของชุมชน และความหนาแน่นของเมือง ส่งผลให้มีปริมาณ
ขยะ น้ำเสีย และมลพิษในพื้นที่เมืองเพิ่มขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมและ
มลพิษอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมและได้มาตรฐานเพื่อสนับสนุนความสามารถในการแข่งขัน
ของประเทศให้สูงขึ้น สร้างศูนย์กลางและกระจายความเจริญด้านเศรษฐกิจและสังคม สร้างแผนผัง
ภูมินิเวศเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชนบทมั่นคง เกษตรยั่งยืน และอุตสาหกรรม
เชิงนิเวศ รวมทั้งผังพื้นที่อนุรักษ์ ทรัพยากร ธรรมชาติ แหล่งโบราณคดี และลดความเหลื่อมล้ำ
ในพื้นที่ ทั้งนี้ การบรรลุเป้าหมายเมืองมีระบบจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษที่มีประสิทธิภาพ
ครอบคลุม และได้มาตรฐานนั้นจะต้องอาศัยศักยภาพในการจัดการของเสียและมลพิษในเมือง และ
การมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้ประกอบการในพื้นที่เมือง

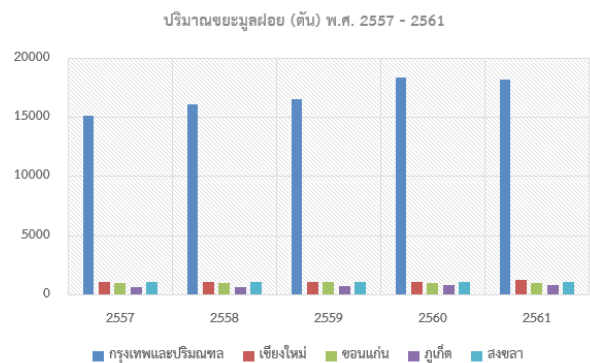
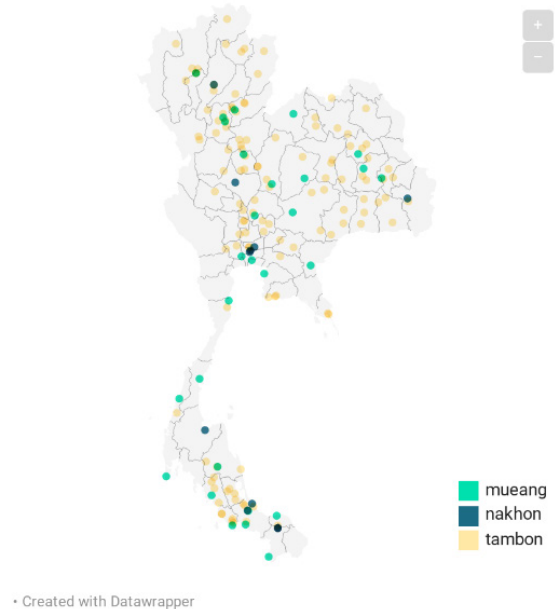

060201

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย พิจารณาเทียบเคียงจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องเรื่อง ได้แก่ (1) **จำนวนเมืองคุณภาพสิ่งแวดล้อมยั่งยืน** โดยในปี 2562 มีเทศบาลที่ผ่านเกณฑ์การประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนระดับประเทศ จำนวน 55 แห่ง แบ่งออกเป็น เทศบาลนคร 5 แห่ง เทศบาลเมือง 16 แห่ง และเทศบาลตำบล 86 แห่ง และมีเทศบาลที่ผ่านเกณฑ์การประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนระดับพื้นที่ จำนวน 107 แห่ง แบ่งออกเป็นเทศบาลนคร 6 แห่ง เทศบาลเมือง 12 แห่ง และเทศบาลตำบล 37 แห่ง โดยมีเทศบาลที่ผ่านเกณฑ์ดีเยี่ยม 52 แห่ง ดีมาก 40 แห่ง และดี 15 แห่ง (2) **ปริมาณขยะในเขตเทศบาลในพื้นที่เป้าหมาย** มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในบางพื้นที่ ปี 2561 เชียงใหม่ มีปริมาณขยะ 1,252 ตัน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 12) ขอนแก่น มีปริมาณขยะ 992 ตัน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 2) และสงขลา มีปริมาณขยะ 1,133 ตัน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 2) ขณะที่เมื่อเทียบกับปริมาณขยะในเขตเทศบาลทั่วประเทศปี 2561 ซึ่งมีปริมาณทั้งสิ้น 44,030 ตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2560 ร้อยละ 12 อย่างไรก็ตาม พบว่าพื้นที่เป้าหมายส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพการจัดการขยะสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั่วประเทศ (3) **ปริมาณน้ำเสียน้ำเสียที่บำบัดได้ในพื้นที่เป้าหมาย** จังหวัดสมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี และสงขลา สามารถบำบัดน้ำเสียในพื้นที่ อปท. ของตนเองได้ทั้งหมด ส่วนใหญ่มีปริมาณน้ำเสียที่สามารถบำบัดได้สูงกว่าปริมาณน้ำเสียจริง ในทางกลับกัน เชียงใหม่ ภูเก็ต มีปริมาณน้ำเสียมากกว่าปริมาณน้ำเสียที่สามารถบำบัดได้เล็กน้อยแต่ขอนแก่น นครปฐม และสมุทรสาคร มีปริมาณน้ำเสียมากกว่าปริมาณน้ำเสียที่สามารถบำบัดได้อย่างมากและ (4) **ร้อยละของจำนวนวันที่พบสารมลพิษอากาศเกินค่ามาตรฐานปี 2561** พบว่า พื้นที่เป้าหมายส่วนใหญ่มีจำนวนวันที่พบสารมลพิษในอากาศเกินค่ามาตรฐาน ได้แก่ กรุงเทพมหานคร (มากกว่าร้อยละ 20) นนทบุรี (ร้อยละ 6 – 10) สมุทรปราการ (ร้อยละ 11 – 20) สมุทรสาคร (ร้อยละ 11 – 20) ปทุมธานี (ร้อยละ 1 – 5) เชียงใหม่ (ร้อยละ 11 – 20) - ขอนแก่น (ร้อยละ 11 – 20) และสงขลา (มากกว่าร้อยละ 20) ขณะที่ไม่มีเพียงจังหวัดภูเก็ตที่สารมลพิษในอากาศไม่เกินค่ามาตรฐาน จากข้อมูลสถานการณ์เทียบเคียงข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความท้าทายอย่างมากในการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

เมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน 2562

การดำเนินการที่ผ่านมา หน่วยงานของรัฐขับเคลื่อนเป้าหมาย โดยมีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ อาทิ โครงการพัฒนาและยกระดับเมืองอุตสาหกรรมตามตัวชี้วัดการเป็นเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศระดับที่ 2 - 3 โครงการยกระดับเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ รวมถึงมุ่งเป้าในการส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมและเพิ่มพื้นที่สีเขียว อาทิ โครงการสิ่งแวดล้อมชุมชนและเพิ่มพื้นที่สีเขียว และโครงการขับเคลื่อนการพัฒนาตามแนวคิดต้นแบบเมืองนิเวศ (เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชนที่ยั่งยืนในด้านข้อมูล มีการดำเนินงานการพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสียและมลพิษในพื้นที่อุตสาหกรรม อาทิ โครงการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการแลกเปลี่ยนทรัพยากรร่วมกัน และโครงการยกระดับโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย การสร้างและพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้เมืองมีระบบจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษที่มีประสิทธิภาพครอบคลุม และได้มาตรฐาน การให้ภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วม รับรู้ และตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการและการบริหารพื้นที่เมืองเพื่อจัดการของเสียและมลพิษในพื้นที่เมือง ล้วนเป็นประเด็นท้าทายที่สำคัญ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการมีระบบจัดการมลพิษและสิ่งแวดล้อมที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย หน่วยงานภาครัฐในระดับนโยบายควรให้ความสำคัญกับการกำหนดมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อมและการจัดการของเสีย ส่งเสริมการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินและการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียว และการสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นและสอดคล้องกับศักยภาพในการบริหารจัดการของท้องถิ่น เพื่อให้หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน นอกจากนี้ อปท. ควรสร้างการตระหนักรู้ของประชาชนและผู้ประกอบการในพื้นที่ เพื่อการมีส่วนร่วมในการลด คัดแยกและจัดการขยะและของเสียตั้งแต่ต้นทาง โดยดำเนินโครงการที่สำคัญ อาทิ โครงการเสริมสร้างจิตสำนึกและความรู้ในการผลิตและบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โครงการส่งเสริมให้เทศบาลเข้าร่วมโครงการเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนเพื่อให้การติดตามประเมินผลศักยภาพในการจัดการของเสียและมลพิษในพื้นที่เมืองสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

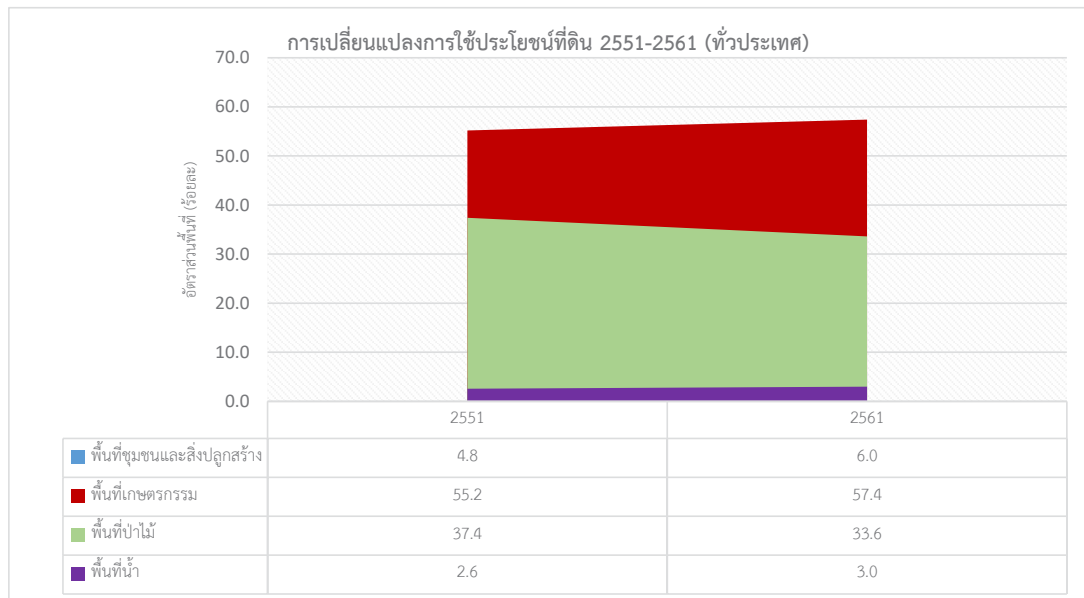
แผนแม่บทย่อย การพัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรม และอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ที่มีการบริหารจัดการตามผังภูมินิเวศอย่างยั่งยืน

เป้าหมาย

060202

ความยั่งยืนทางภูมินิเวศ ภูมิสังคม และภูมิวัฒนธรรม

การใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศไทย มีแนวโน้มในการใช้พื้นที่ป่ามาพัฒนาเป็นพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง รวมถึงพื้นที่เพื่อเกษตรกรรมมากขึ้น พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 4.8 ในปี 2551 เป็นร้อยละ 6 ต่อพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ ในปี 2561 หรือมีอัตราเพิ่มขึ้นสูงถึงร้อยละ 27 พื้นที่เกษตรกรรมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 55.2 ในปี 2551 เป็นร้อยละ 57.4 ในปี 2561 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 แทนที่พื้นที่ป่าไม้ที่ลดลงจากร้อยละ 37.4 ในปี 2551 เหลือร้อยละ 33.6 ในปี 2561 หรือลดลงร้อยละ 9 (ข้อมูลของกรมพัฒนาที่ดิน วิเคราะห์โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) โดยปัจจัยหลักที่ต้องดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการพัฒนาที่คำนึงถึงพื้นฐานของพื้นที่ในมิติต่าง ๆ อย่างรอบด้าน อาทิ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้นทุนทางธรรมชาติ เงื่อนไขทางสังคม อาชีพ และการดำเนินชีวิตของชุมชน และวัฒนธรรม เพื่อให้แผนผังภูมินิเวศเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยในการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยคำนึงถึงศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย เมื่อพิจารณาจากการดำเนินการจัดทำแผนผังภูมิโนเวศอย่างน้อย 3 จังหวัดของ 1 ภาค สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) อยู่ระหว่างการเริ่มดำเนินงานโครงการจัดทำแผนผังภูมิโนเวศเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเชิงนิเวศ โดยจัดทำแผนผังภูมิโนเวศของพื้นที่ ตามเกณฑ์และมาตรฐานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม การกำหนดเขตพื้นที่แนวกันชน โดยมีสัดส่วนของพื้นที่ป่า พื้นที่เกษตร พื้นที่ชนบท พื้นที่เมือง ที่เหมาะสมกับพื้นที่ โดยปี 2563 จัดทำแผนผังภูมิโนเวศของพื้นที่ภาคเหนือ จำนวน 1 ผัง ตามความเหมาะสมของการใช้พื้นที่ทางภูมิโนเวศ

การดำเนินการที่ผ่านมา นอกจากโครงการจัดทำแผนผังภูมิโนเวศเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเชิงนิเวศดำเนินงานโดย สผ.แล้ว สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย (ส.ท.ท.) ได้มีการดำเนินงานโครงการแผนผังภูมิโนเวศช่วยเมืองเปลี่ยนเพื่อเมืองน่าอยู่สู่โลกยั่งยืนมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของเทศบาล ในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และพัฒนาผังภูมิโนเวศระยะแรก (2562 - 2563) เน้นอบรมวิธีการจัดทำแผนผังภูมิโนเวศให้กับเทศบาลจำนวน 40 แห่ง และจะมีการจัดทำแผนผังภูมิโนเวศในระดับเทศบาลในระยะต่อไป (2563 - 2565)

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย เนื่องจากแผนผังภูมิโนเวศเป็นเครื่องมือในการวางแผนที่มีการจัดทำเป็นครั้งแรก ความท้าทายที่สำคัญคือการสร้างการรับรู้ ความเข้าใจของภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ในพื้นที่ต่อ กระบวนการวางแผนการสร้างความสมดุลการบูรณาการร่วมกันระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนาสู่ความยั่งยืนในทุกมิติ ได้แก่ มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม-วัฒนธรรม และมิติสิ่งแวดล้อม บนรากฐานของระบบนิเวศและการมีส่วนร่วมของทุกภาคี

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการดำเนินการตามผังภูมิโนเวศอย่างยั่งยืน หน่วยงานภาครัฐ อาทิ สผ. ส.ท.ท. ควรสร้างการรับรู้ และความเข้าใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสนับสนุนโครงการจัดทำแผนผังภูมิโนเวศเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเชิงนิเวศเพื่อจัดทำแผนผังภูมิโนเวศให้ได้อย่างน้อย 1 ภาคตามเป้าหมายภายในปี 2565 รวมถึงโครงการที่สนับสนุนเกิดความยั่งยืนทางภูมิโนเวศ ภูมิสังคม และภูมิวัฒนธรรม อาทิ โครงการผลักดันการจัดทำผังชุมชนเพื่อรักษาพื้นที่สีเขียวในเมือง โครงการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า : เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า